

ANTIKVARISK FÖRUNDERSÖKNING

Kv. Sperlingens Backe 27, Grev Turegatan 15

2014-06-30

Nyréns Arkitektkontor

Dnr 2015-5a1-1.5.3
Bilaga 1:h

Kv. Sperlingens backe 27, Grev Turegatan 15, Stockholm
Antikvarisk förundersökning, 2014-06-30

Beställare: Sturegallerian AB

Den antikvariska förundersökningen är utförd av Nyréns arkitektkontor genom:
Anna Birath, byggnadsantikvarie
Hannah Schill, byggnadsantikvarie

Omslagsbild: Fastigheten sedd ifrån Grev Turegatan.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning, 2014-06-30

Nyréns Arkitektkontor

Innehållsförteckning

INLEDNING

Fastighetsdata	1
Bakgrund och syfte	1
Skydd	1
Kulturhistorisk klassificering	1

HISTORIK

Kvarteret	3
Byggnadshistorik	3
Konstruktion och fasader	4
Inre funktioner och utformning	6
Ombyggnadshistorik	6

BEVARANDESTATUS

Exteriör	9
Interiör	10

KULTURHISTORISKT VÄRDE

Metodbeskrivning	16
Dokumentvärdet	16
Upplevelsevärdet	16
Värdebärande byggnadsdelar och detaljer	17
Kulturhistoriskt värdefulla delar och detaljer	18

KÄLLFÖRTECKNING

Arkiv	23
Tryckta källor och litteratur	23

Inledning

Fastighetsdata

Fastighetsbeteckning: Sperlingens backe 27

Adress: Grev Turegatan 15

Byggår: 1879-80

Byggherre: Lars Ohlsson

Arkitekt: -

Byggmästare: J.E.Thomas

Ursprunglig funktion: Bostadshus

Bakgrund och syfte

Nyréns Arkitektkontor har på uppdrag av Sturegallerian AB genomfört en antikvarisk förundersökning i kv. Sperlingens Backe nr. 27. Arbetet har utförts av byggnadsantikvarie Anna Birath och Hannah Schill. Fotografier, om ej annat anges, är tagna av Nyréns Arkitektkontor.

Skydd

Fornlämningar

Hela kvarteret Sperlingens backe ligger inom fornlämning RAÄ 103. Enligt 2 kap. 12§ kulturminneslagen krävs tillstånd från länsstyrelsen för schaktning, grävning och andra ingrepp i mark.

Plan- och bygglagen

För alla kvarterets byggnader gäller varsamhetskrav och särskilda krav vid underhåll enligt 8 kap. 17 och 14§§ i plan- och bygglagen.

Miljöbalken

Stockholms innerstad med Djurgården (AB115) är av riksintresse för kulturmiljövården vilket regleras inom Miljöbalkens kap. 3. Riksintresset ska skyddas mot påtaglig skada, vilket innebär att områdets kulturhistoriska värden ska bevaras och skyddas från åtgärder som medför påtaglig negativ kulturmiljöpåverkan.

I Riksantikvarieämbetets riksintressebeskrivning Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115] 1997-08-18 lyder motiveringen som följer;

Storstadsmiljö, präglad av funktionen som landets politiska och administrativa centrum sedan medeltiden och de mycket speciella topografiska och kommunikationsmässiga förutsättningarna för handel, samfärdsel och försvar. Utvecklingen inom stadsplane- och byggnadskonsten har fått särskilt tydliga uttryck med alla epoker från medeltiden till nutid väl representerade.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Kulturhistorisk klassificering

Fastigheten har av Stockholms Stadsmuseum klassificerats som särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt (grön klass). Vid en bygglovprövning kan grön- och blåklassade byggnaderna komma att omfattas av förbud mot förvanskning enligt 8 kap. 13§ i plan- och bygglagen.

- Kv. Speringens betydelse inom riksintresset
- Med utgångspunkt från hur riksintresset definieras bedöms följande aspekter vara relevanta med avseende på Kv Speringens funktion inom ramen för riksintresset:
- 1600-talets starkt expansiva stad, med stadsplanstruktur, de offentliga rummen och bebyggelsen.
 - Det stora reglerings- och utbyggnadsområdet på malmarna, med planstruktur, kyrkor, offentliga byggnader och bostäder.
 - Det sena 1800-talets stadsbyggande med esplanadsystemet och gator av olika bredd och karaktär, och byggnader i bestämda hushöjder.
 - Den täta och enhetliga stenstadsbebyggelsen.
 - Kungsgatan som återspeglar stadsplanering och bebyggelseutvecklingen under 1900-talets inledande årtionden.
 - Kontor, bankpalats, försäkringsbolag, varuhus och andra handels- och näringslivets byggnader.

Andra Stockholmska särdrag:

- Vyerna från viktiga utsiktspunkter, blickfång
- De tydligt avläsbara "årsringarna" i stadsväxten.
- Stadsiluetten med den begränsade hushöjden där i stort sett bara kyrktornen och offentliga byggnader tillåtit höja sig över mängden.

Överst en satellitbild med den aktuella fastigheten markerad med en röd ram. Bild från Eniro.

Underst karta över kulturhistorisk klassificering i Stockholm med den aktuella fastigheten inom röd ram. Källa: Stockholms stadsmuseum.

Historik

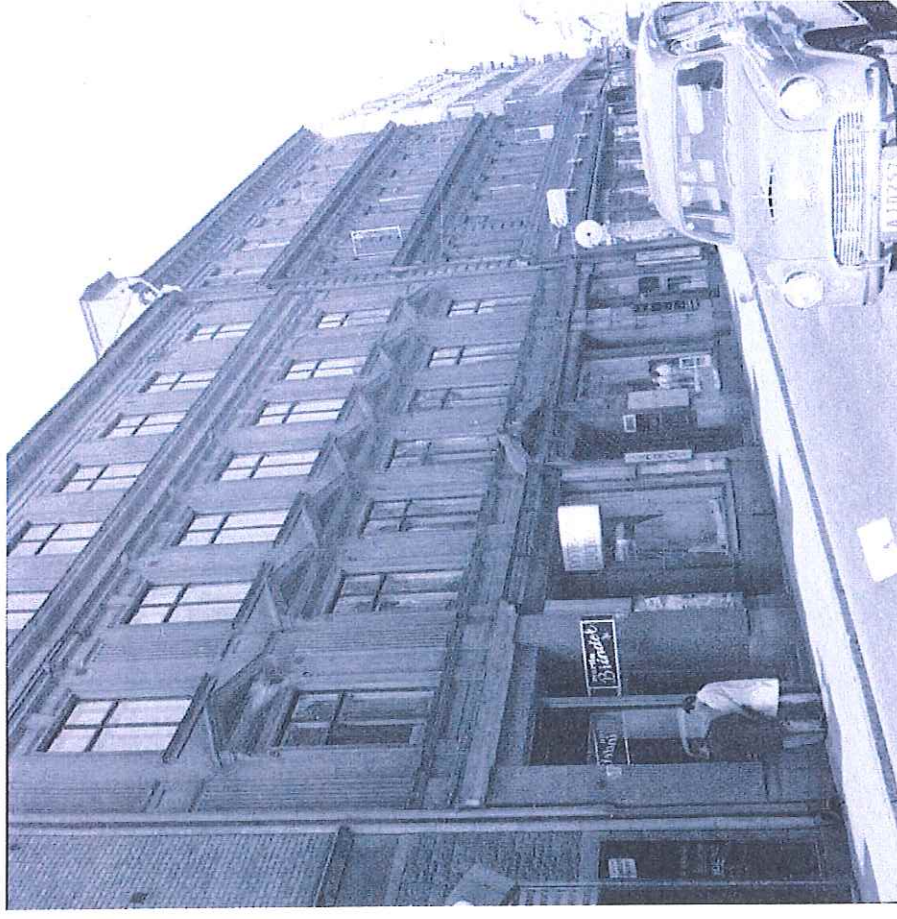
Kvarteret

Kvarteret Sperlingens Backe har sitt namn efter generalmajoren Kaspar Otto Sperling (1596-1655). Sperling bosatte sig 1645 vid den västligaste delen av Riddargatandär han uppförde ett av stadsdelens första stenhus. Efter honom fick Riddargatans branta backe ner till dagens Birger Jarlsgatan, liksom även kvarteret norr därom, namnet Sperlingens backe. Det var ett stort kvarter som även inkluderade dagens kvarter Landbyska verket och Ladugårdsgrinden norr om Stureplan. Dagens form fick kvarteret först i och med tillkomsten av Birger Jarlsgatan och förlängningen Sturegatan vid slutet av 1800-talet. Under större delen av 1800-talet präglades kvarteret av träbebyggelse. Vid 1870-talets slut hade dock flera bostadshus i sten tillkommit vid Grev Turegatan. Från 1880-talet och några årtionden framåt byggdes kvarteret med flerbostadshus i påkostad nyrenässans och jugendbarock.

Byggnadshistorik

Sperlingens backe 27 är kvarterets äldsta byggnad. Det var ursprungligen ett rent bostadshus som lät uppföras av instrumentmakaren Lars Ohlsson 1879-1880. Fastigheten hade skapats 1879 genom avstyckning från Sperlingens backe 7. Byggmästaren hette J.E.Thomas, vilken förutom att uppföra byggnaden troligen även ritade den. Huset hör till en relativt stor grupp byggnader som uppfördes med kommersiellt syfte på stadens malmar under 1870- och 80-talet som en reaktion på den ökade inflyttningen till staden och den därpå följande bostadsbristen. Byggnaderna avsågs hyras ut och ritades ofta av byggmästaren utan inblandning av arkitekt.

Byggnaden följer såväl 1874 års byggnadsstadga som Stockholms byggnadsordning från 1875. Byggnaden är uppförd i

Sperlingens backe 27 år 1962. Fotograf Siv Rahm. Källa: SSM

sten för att motverka brandspridning. Byggnaden har källare och vind och fyra bostadsvåningar med ordinär takhöjd. Fastigheten har ett mindre gårdsrum än föreskrivet i förhållande till tomtens storlek, troligen på grund av kyrkan i grannfastigheten som medför att granntomten inte är bebyggd fram till tomtgräns.

1898 såldes änkan efter Lars Ohlsson fastigheten till Fastighets AB Drott. Året därpå erhöles bygglov för ombyggnad ritad av arkitekten Ernst Stenhammar. Ombyggnaden förändrade framför allt bottenvåningen som inreddes till fyra olika

affärs- och lagerlokaler, delvis med glastak och med stora skyltfönster mot gatan. På plan 1-3 ändrades planlösningen så att lägenheten mot gatan fick sju rum och nytt läge på köket, medan gårdslägenheten krympte till två rum. På vinden utökades de två lägenheterna. I hela huset byggdes särskilda toaletter inne i lägenheterna. Avsikten var att installera vattenklosetter, men då det under några år var allmänt förbud mot ytterligare installation av vattenklosetter iordningställdes från början torr-klosetter.

1920-21 köpte civilingenjör H.Haglund fastigheten. Han sökte

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

samma år få tillstånd en vindsinredning, men bygglovansökan avslogs.

1935 köptes fastigheten av Fastighets AB Grev Turegatan och 1954 blev Svenska Civilekonomföreningen ny ägare. 1959 kläddes en av butiksfasaderna med mosaiksten. 1963 köpte Stockholms stad fastigheten och lägenheterna kom delvis att användas som kontor, bl.a. ett arkitektkontor.

1987 såldes fastigheten till Stockholms studentbostäder som lät bygga om lägenheterna på 1-3 trappor till studentrum och samtidigt inreda vinden. På våning 1-3 trappor tillskapades fem lägenheter/rum per våningsplan och på vinden 4 lägenheter. De stora boningsrummen bevarades till största delen medan husets inre utrymmen; kök, hallar, toaletter och garderobers byggdes om helt. En hiss byggdes i anslutning till trapphuset. Ombyggnaden ritades av Coordinator Arkitekter.

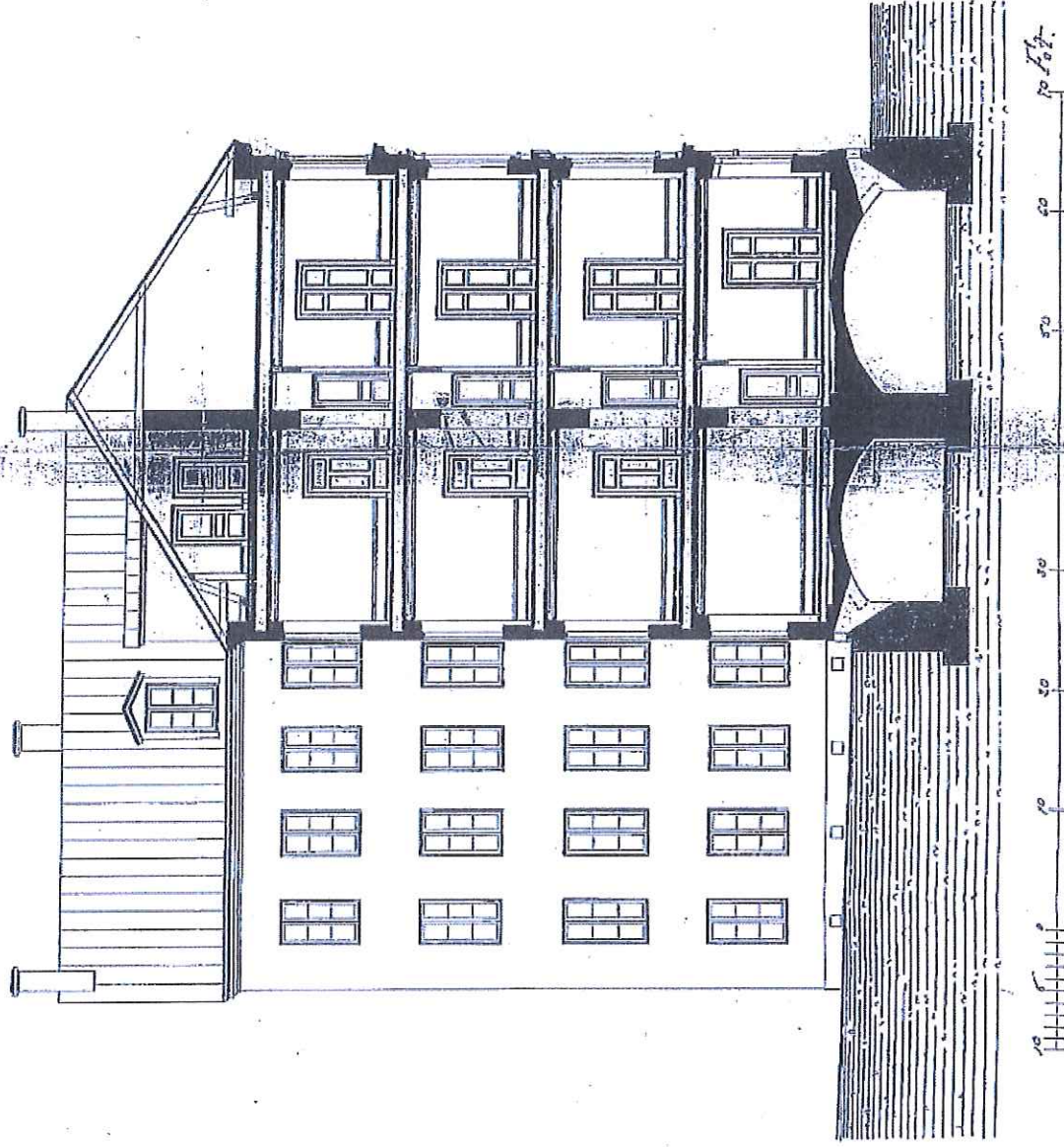
Konstruktion och fasader

Fastigheten är bebyggd med ett fyra våningar högt stenhus med hel källare och ursprungligen delvis inredd vind. Byggnaden har en traditionell konstruktion med källarmurar av gråsten och där ovan bärande yttermurar och hjärtnur av tegel. Källarna är välvda av tegel och bjälklagen i övrigt är av trä med tung fyllning. Vindsbjälklaget hade ursprungligen en brandbotten av storgel. Takkonstruktionen är av trä med så kallade svenska takstolar upplagda på yttermurarna och fästade vid långgående remstycken. Taket bestod ursprungligen av träpanel belagd med falsad plan plåt. Ursprungligen fanns tre takkupor mot gården. Taket hade en relativt flack lutning och avtecknar sig inte fasadarkitekturen. Senare tillkomna takkupor påverkar gatufasadens i övrigt raka avslutning mot himlen.

Fasaderna var ursprungligen putsade med kalkbruk och avfärgade för att efterlikna sten. Gårdsfasaderna var enklare och släpputsade och saknar annan utsmyckning än den utträngande takfoten. Sockel mot gård och gata är klädd med sågad och huggen granit.

Gatufasaden är sju fönsteraxlar bred och symmetriskt

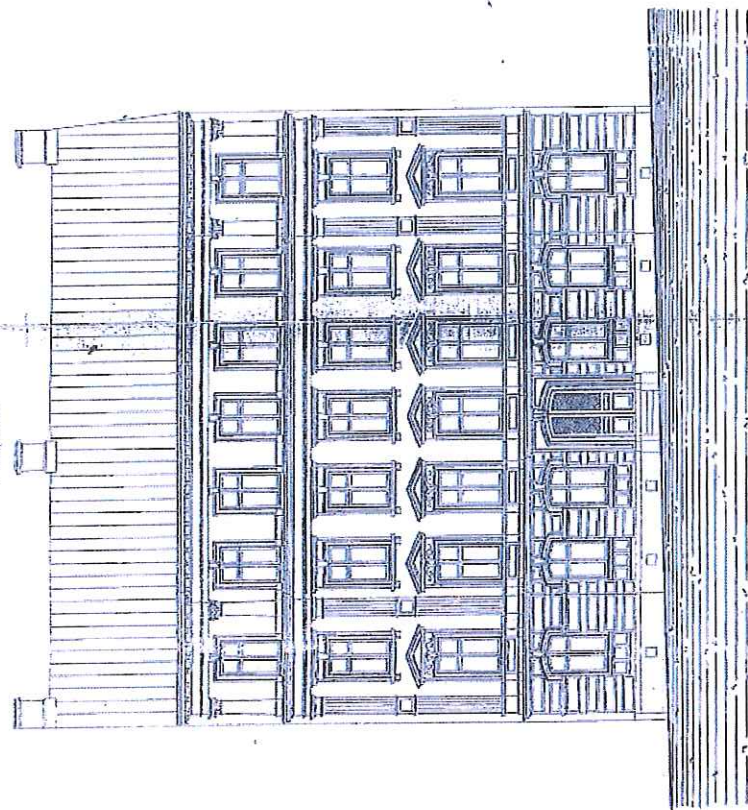
Byggnadsritning i 1:100

Bygglövrättning 1879, sektion genom byggnaden, Lägg märke till de välvda källarna, bjälklagen av trä och de svenska takstolarna. Källa: BNA

Häring till uppgivande att uppläsa i lokalen nr 2 i kvarteret
 Levat Sperlingsbacke i kvarteret Lindhögskäls backe i församling.

Fasade

Ursprunglig fasadritning från 1879. Källa: BNA

uppbjugg med svagt framspringande sidosaliter. Den rika putsarkitekturen i s.k. nyrénässansstil består av klassicerande element vars former och ordnande går tillbaka till antiken. Fasaden avdelas horisontellt i tre delar åtskilda av horisontella listverk; sockelvåning, två huvudvåningar samt en attikavåning.

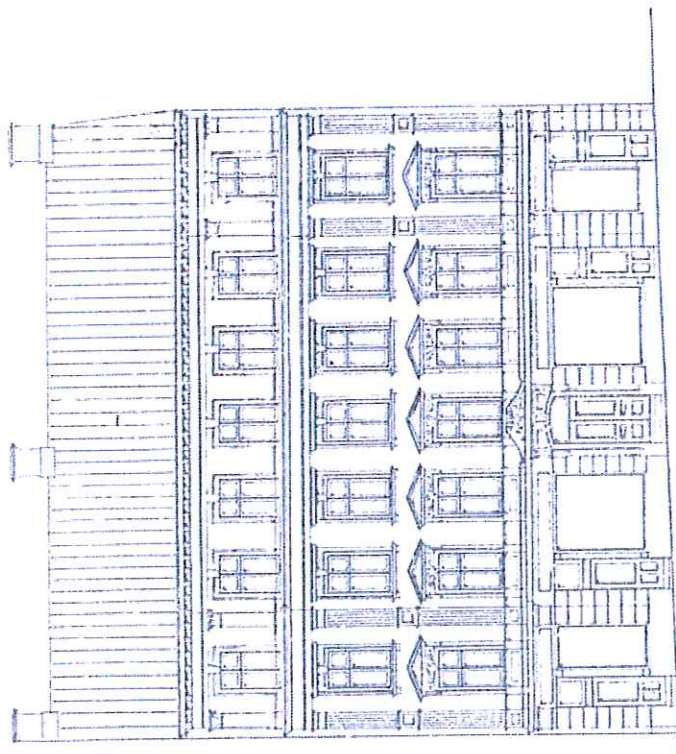
Bottenvåningen var ursprungligen helt rusticerad med segmentbågiga fönster. Vid sekelskiftet 1900 byggdes bottenvåningen om till fyra butiker med större skyltfönster varvid det mesta av rusticeringen försvann. De två större skyltfönstren

har en extra bäming med gjutjärnskolonner placerade mellan skyltfönster och entrédörr. Porten in till huset markeras av en vid samma tid tillkommen bruten segmentgavel.

Huvudvåningarna har rikt dekorerade fönsteromfattningar. På våningen en trappa upp har fönstren trekantsgavlar och två trappor upp något enklare rakt avslutade överstycken. Räfflade doriska pilastrar i kolossalordning markerar sidosaliterna.

Attikavåningen har enklare putsade fönsteromfattningar och

Kv. Sperlings backe 27, Stockholm
 Antikvarisk förundersökning

Ombyggnadsritning 1896 med skyltfönster i bottenvåningen. Källa: BNA

sidosaliterna markeras med korintiska pilastrar. Takfoten har ett utkragande listverk med skulpterade konsoler.

Fönstren har korspost och enkla utåtgående bågar, samt inåtgående innanfönster. Den ursprungliga entréporten var en pardörr av trä med en vanligtvis fast dörr och en gångdörr samt ett fast överljus.

Inre funktioner och utformning

Huset uppfördes som ett rent bostadshus. Trots fasadutformningens hierarki så bestod de tre bostadsplanen 1-3 tr. av liknande lägenhetsstorlekar, med stora lägenheter mot gatan och något mindre mot gården. Bottenvåningen och våning 1 tr. innehöll ursprungligen tre bostadslägenheter. Våning 2-3 trappor innehöll en femrumslägenhet mot gatan och en fyrumslägenhet mot gården. Vinden var delvis inredd med två mindre och enklare lägenheter samt vindsförråd.

Portgången och trapphuset hade en tidstypisk utformning med svart- och vitrutigt marmorgolv, släta väggar som troligen var dekorationsmålade samt ett gipsat tak med kraftiga stucklister. Portgången avdelades med dörrpartier som var målade i mörk kulör och nivåskillnaden togs upp med kalkstenssteg. Trappan var av gjutjärn och belagd med kalkstenssteg. Trapphusets fönster var blyinfattade.

De större lägenheterna var indelade i en representativ del och en servisdela med särskild köksgång. Boningsrummen följde den gängse indelningen med representativa rum i fil mot gatan och serviserum i husets inre och mot gården. Lägenheterna hade tidstypiska snickerier, profilerade golvsocklar eller golvlister, fönstersnickerier med bröstpaneler och nischer med halvfransk fyllning samt dörrar i en blandning av pardörrar och enkeldörrar beroende på rummens dignitet. Takstuckaturens utformning följde också rumshierarkin med enkla hålkäl i enkla utrymmen och kraftiga listverk och takrosetter i de finare boningsrummen. Huset värmdes av kakelugnar samt gjutjärnsspisar i köken. På gården fanns en dasslänga med skilda avträden för de olika lägenheterna.

1899 byggdes de tre lägenheterna i bottenvåningen om till fyra butiker. Butikerna fick moderna stora skyltfönster och undertak av glas. Butiksfunktionen är idag oförändrad.

Bostadslägenheterna moderniserades och ändrades så att lägenheterna mot gatan förstörades och fick en mer påkostad inredning. I matsalarna lades stjärnparkett och höga väggnar sattes upp. Dörrsnickerierna byttes i de flesta fall ut och de ursprungliga kakelugnarna flyttades om och kompletterades med nya moderna kakelugnar. Köken flyttades till ett mer

centralt läge. Inne i lägenheterna och på vinden avbalkades toalettrum.

Ombyggnadshistorik (bygglov)

1879-1880 Byggnaden uppförs

1899 Ändring av gatufasadens bottenvåning från vanliga fönster till skyltfönster. Invändig ombyggnad. De tre lägenheterna i bottenvåningen ändras till fyra butiker. Bostadsvåningarnas lägenhetsindelning ändras. Bostadsvåningarna mot gatan blir större och får centralt placerade kök. Paradvåningarnas dörrsnickerier ändras, men även matsalarnas inredning blir mera påkostad med parkettgolv och vägghäng. Vindsinredningen utökas något. Toalettrum avbalkas inne i lägenheterna samt på vinden.

1987 Ombyggnad till studentlägenheter. Vindsinredning med takkupor mot gatan. Utrymningsbalkonger och trappa mot gården. Installation av hiss i anslutning till trapphuset. Ny golvbeläggning i portgång och trapphus. Paradiägenheterna mot gatan delas in i fyra små lägenheter/studenttrum med kokmöjlighet. De större rumsligheterna bevaras inklusive äldre delar och detaljer, medan det inre byggs om kraftigt med nya lättväggar.

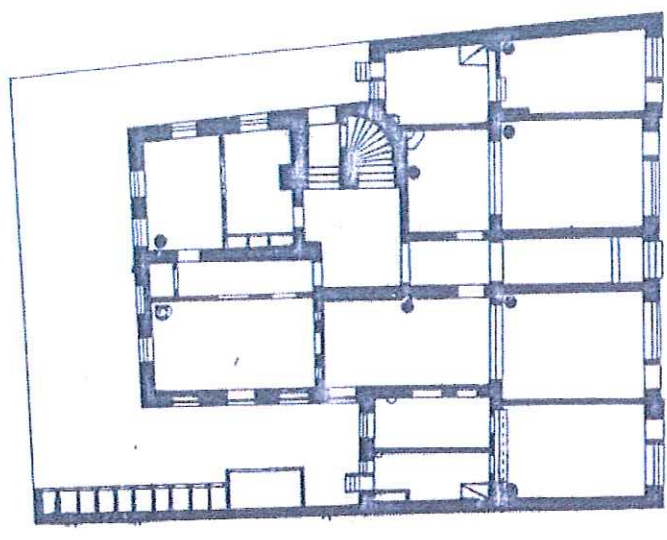
Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

På planerna längst till vänster, bottenvåningen och våningen 1 trappa upp, syns dasslängan på gården. Lagg även märke till alla små inbyggda garderob av vilka några stycken finns kvar än idag. Källa: BNA

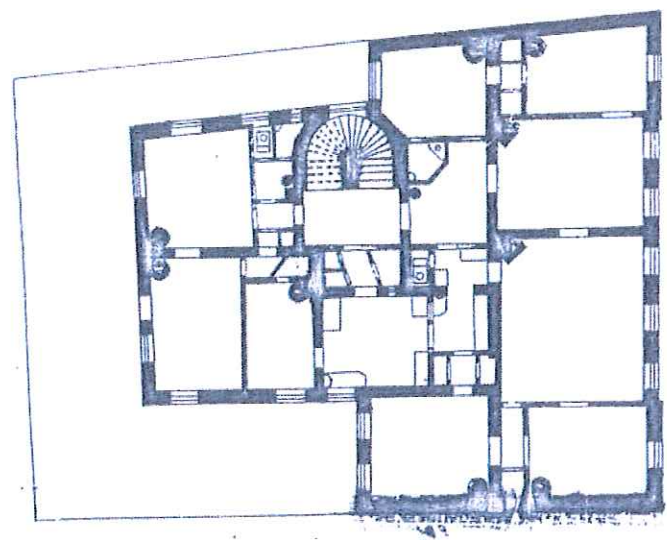

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

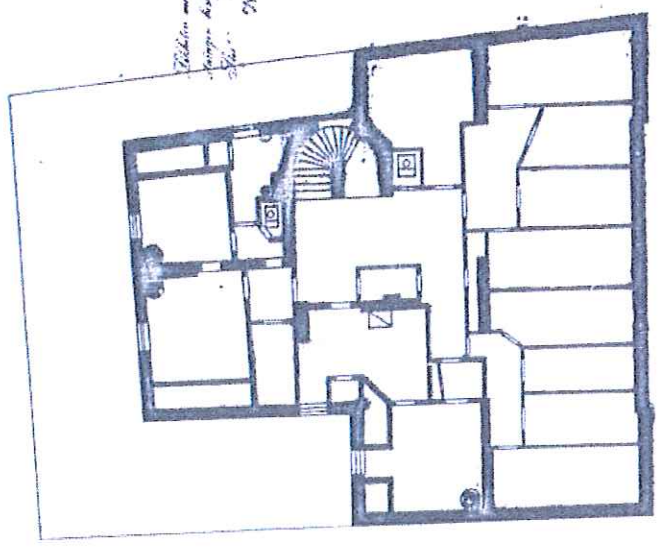
— RITNING TILL OMBYGGNAD Å TOMTEN —
NR 27 QV. SPERLINGENS BACKE

— Botten Våning —

— Våning 1, 2 & 3 Tr. Upp —

— Vårda Våning —

Ombyggnadsritningar från 1899.

I bottenvåningen har fyra butiker med skyltfönster skapats. Våningen 1-3 trappor behandlas likadant när gatulägenheten växer på bekostnad av den bakre lägenheten. Bland annat flyttas gatulägenhetens kök och flera toaletter avbalkas. Källa: BNA

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Nyréns Arkitektkontor

Bevarandestatus

Exteriör

Byggnaden har en mycket välbevarad exteriör. Förutom fasadbehandlingen, rikt utsmyckad puts mot gatan och enkel mot gården så är i stort sett alla fönsterpartier ursprungliga från 1880. Sockel av granit är likaledes bevarad, liksom det plåtbelagda taket.

Mot gatan gjordes bottenvåningen om efter cirka tjugo år när dess bostadslägenheter gjordes om till butikslokaler. Skyltfönstren från 1899 tillsammans med portens gavelöverstycke är bevarade från denna tid. Själva porten är tillkommen i sen tid men i en stil som tagit avstamp i det ursprungliga dörrpartiet.

Mot gården gjordes utgångar från två av butikslokalerna 1899, vilka fortfarande finns kvar. Den invändiga ombyggnaden 1899 har också resulterat i ett antal blindfönster, eller helt igensatta fönsteröppningar mot gården.

Ombyggnaden till studentbostäder 1987 har resulterat i en mängd takkupor mot gatan och några ändrade takkupor mot gården. Dessutom har utrymningsbalkong och steg tillkommit på gårdsfasaden mot väster.

Ovan: Både gatufasaden och gårdsfasaden är välbevarade. Till uttrycket är de mycket olika, mot gatan rik putsornamentik, mot gården enkel släputs. Gemensamt för de båda fasaderna är att i stort sett alla fönster är ursprungliga.

Nedan: Detaljer från gatufasaden som tillkom vid ombyggnaden 1899, stora skyltfönster och en segmentgavel.

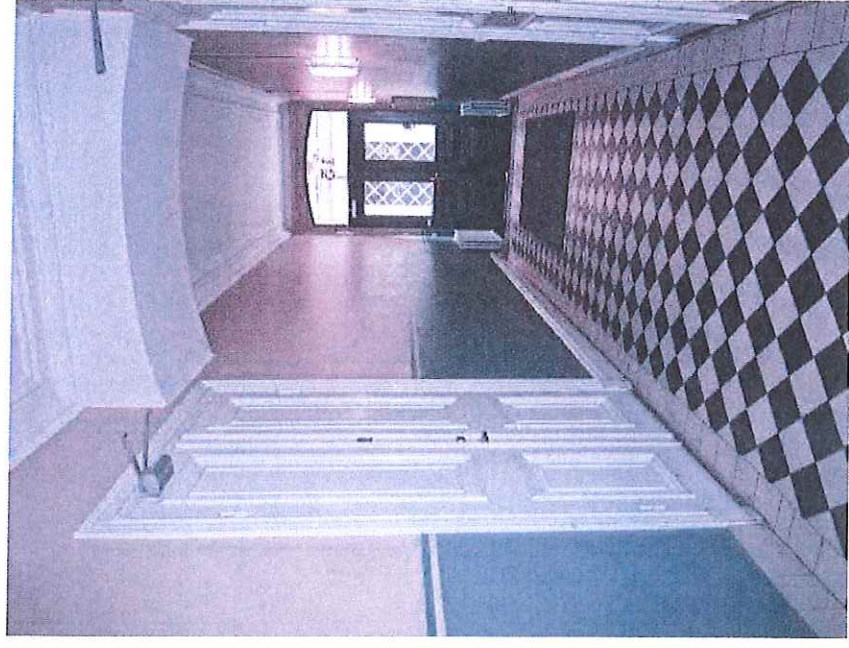

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Interiör

Byggnaden har genomgått ovanligt få förändringar genom åren. Byggnadens interiöra detaljering är, trots den genomgripande ombyggnaden till studentbostäder 1987, välbevarad från 1880 och 1899. Den sentida ombyggnaden har bevarat delar och detaljer som snickerier, stukatur och kakelugnar i alla större boningsrum, medan byggnadens mindre utsmyckade inre har genomgått både planlösningssändringar och tappat sin äldre utformning. Nya vägglägen har medfört att t.ex. stukaturer plötsligt försvinner bakom en vägg, men lika ofta att den bevaras alldeles ovanför en ny köksinredning. Den nya funktionen studentbostäder har liksom ställts in i den äldre miljön för att i en framtid åter kunna tas bort. Där det varit funktionellt motiverat har förändringar gjorts, där det inte varit nödvändigt har även små fragment bevarats och till och med kompletterats. Resultatet är ett möte mellan två helt olika stilar och tider där de senare tilläggen teoretiskt sett är reversibla.

Portgången och trapphuset bevarar delar av sin ursprungliga utformning, men genom moderniserade ytskikt har den förlorat det mesta av den ursprungliga karaktären. Det ursprungliga rutiga marmorgolvet har ersatts med ett rutigt klinkergolv. Klinker utgör även golvlister, utom närmast porten där en äldre profilerad list finns kvar. Portgångens klimatiserande dörrpartier är borttagna och i bakre delen av huset har byggts soprum. I anslutning till trapphuset finns en hiss från 1987. Trapploppet bevarar ursprunglig utformning och lysas upp av stora blyspröjsade fönsterpartier. För brandskyddets eller isoleringens skull har trädglas monterats utanpå kloss an mot de blyinfattade rutorna. Vållplanen har modernt rutigt klinkergolv, ursprungligt gipsat tak med kraftigt listverk och bevarar en tidigare dörröppning, nu passage, in till ännu en hall med dörrar till de mindre studentlägenheterna. Passagen har nischpanel med halvfrenska fyllningar och profilerade foder samt stuktaget med sitt kraftiga listverk. Den 1987 tillkomna hallen är helt renons på äldre delar och består av enklast tänkbara linoleumgolv, slätt tak, släta dörrar och oprofilerade lister.

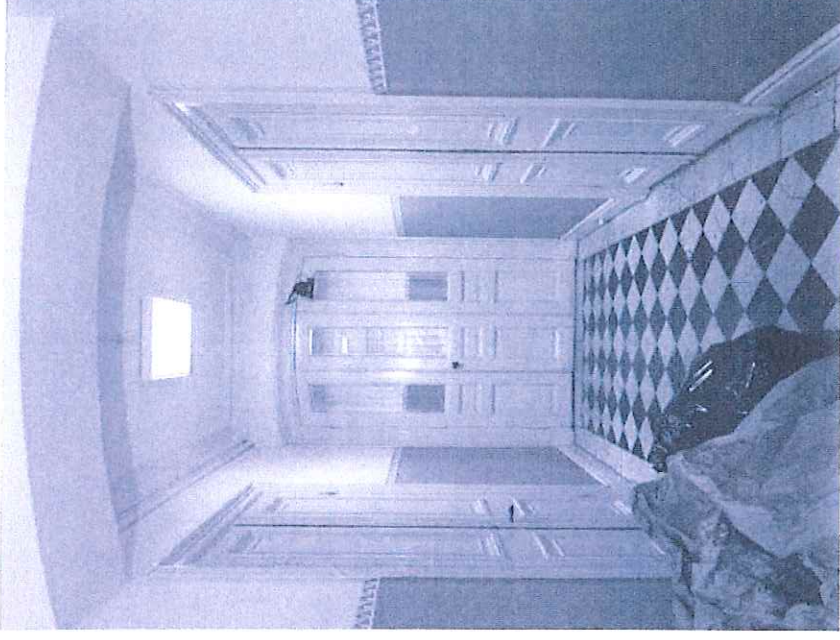

Till vänster: Portgången så som den såg ut vid Stadsmuseets inventering 1986. Fotograf Ingrid Wilken. Källa: SSM

Till höger: Portgången idag. Fotot är taget åt motsatt håll.

Marmorgolvet har bytts mot ett klinkergolv och flera dörrpartier har rationaliserats bort.

Den enkla väggbehandlingen och de ljusa snickerierna på båda bilderna avviker från den ursprungliga 1800-talskaraktären.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

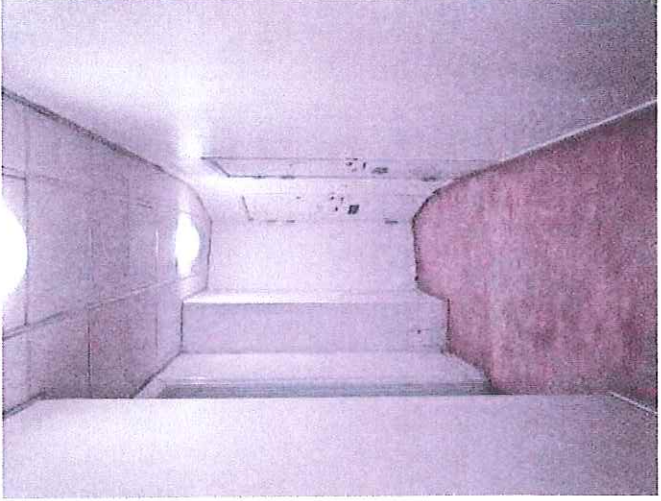

Ovan till vänster och i mitten:
Bottenvåningens trapphus år 1986 (fotograf
Ingrid Wilken, källa SSM) och idag.
Pardörrarna mot gårdsentrén har tagits bort.

Ovan till höger: Trapphuset på vindplanet.
Förutom det sentida klinkergolvet är flera
detaljer bevarade; brandbotten av tegel,
räcken, kalkstenstrappa och trapphusfönster
med blyinfattade rutor.

Till vänster: På trapploppens undersida syns
gjutfjärnskonstruktionen.

Till höger: På bostadsplanen skjuler sig
den ursprungliga trapphallen markant från
den år 1987 tillkomna entréhallen mot de
tillskapade små studentlägenheterna.

De fyra butikerna har bevarad planlösning från 1899. De två mindre butikerna bevarar invändiga fönstersnickerier och de tidstypiska glastaken. Den största butikslokalen med flera rum mot gården har helt moderniserade försäljningslokaler men i dess lagerutrymmen finns bevarade fönstersnickerier och en kakelugn från 1899.

Bostadsvåningarna på 1, 2 och 3 trappor fick vid ombyggnaden 1899 samma planlösning. Även vid ombyggnaden 1987 behandlades de tre våningsplanen på samma sätt. Lägenheten mot gården bevarades i stort sett intakt medan den stora lägenheten mot gatan delades upp i fyra studentlägenheter. Vid inventeringen har det inte varit möjligt att komma in i lägenheterna på 1 tr. men allt tyder på att den behandlats lika som våningarna på 2 och 3 trappor.

De ursprungliga små lägenheterna på vinden är bevarade medan delen med vindsförråd har inretts till studentrum. I en av lägenheterna finns en kakelugn men i övrigt få äldre detaljer. Den större lägenheten mot gården har inte kunnat inventeras. I de år 1987 tillkomna studentrummen syns de ursprungliga tegelmurarna.

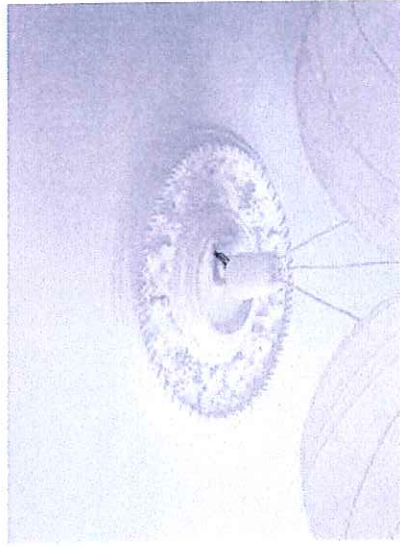

Överst: De två mindre butikslokalerna har bevarade glastak och profilerade snickerier i skyltfönstren från 1899.

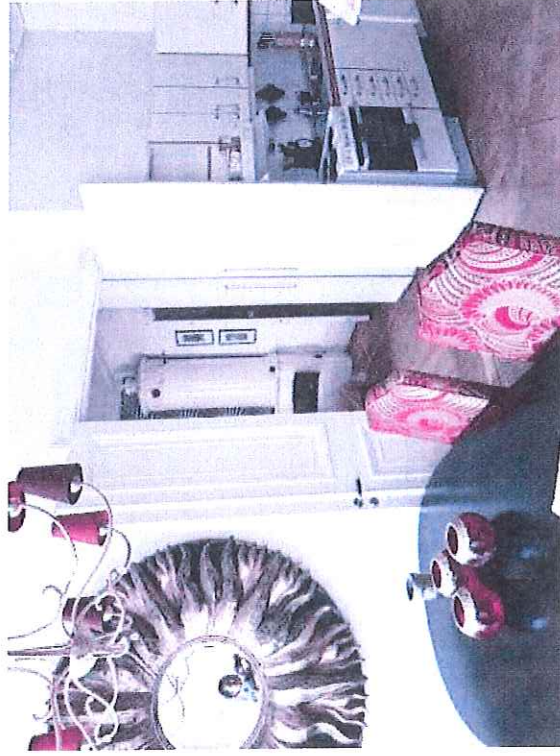
Till vänster: De två mindre butikerna har även bevarade utgångar till gården från 1899.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

På bilderna syns matsalen i den ursprungliga lägenheten mot gatan, två trappor upp. Matsalen var lägenhetens största rum. Idag är rummet en del av en studentlägenhet om två rum, med ett kök installerat i en del av den före detta matsalen. Väggspanelen och parkettgolvet liksom kakelugnen är bevarade från ombyggnaden 1899.

Ovan till vänster: Ett av alla välbevarade fönsterpartier mot gatan.

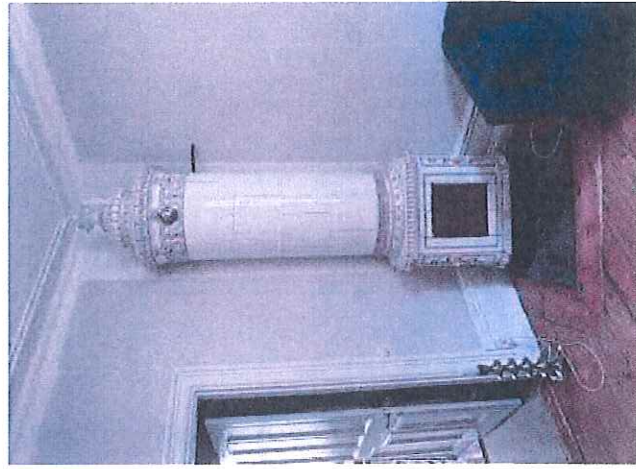
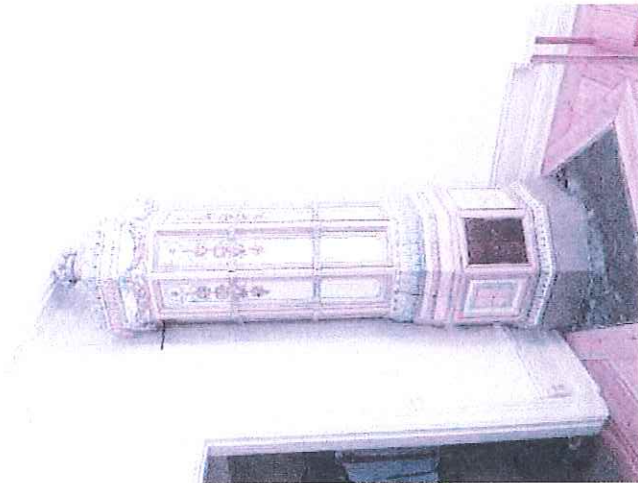
Ovan i mitten och till höger: Gårdslägenheten på två trappor. Kök från 1987. Det lilla rummet med den enkla kakelugnen hörde tidigare till gatulägenheten och var ett böningsrum avsett för tjänstefolk.

Till höger: Gårdslägenheterna har enklare detaljering än de ursprungliga gatulägenheterna men har ljusinfall från tre väderstreck. Här lägenheten på två trappor.

I huset finns en mängd kakelugnar från 1880 och 1899. Kakelugnen ovan har bevarats i en av butikernas lagerrum, de övriga finns i bostadslägenheterna.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Kulturhistoriskt värde

Metodbeskrivning

Nedan redovisas en analys av fastighetens kulturhistoriska värde. Analysen utgår från en arbetsmodell för värdering som presenteras i boken Kulturhistorisk värdering av bebyggelse av Axel Unnerbäck (Riksantikvarieämbetet 2002). I analysen har begreppet kulturhistoriskt värde delats upp i kategorierna dokumentvärden och upplevelsevärden. Dokumentvärden avser den information en byggnad kan förmedla från t. ex. samhällshistorisk och arkitekturhistorisk synpunkt. Upplevelsevärden avser miljöskapande, arkitektoniska och estetiska kvaliteter.

Dokumentvärden

Kvarteret Sperlingens backe ligger i gränzonen mellan två rutnätsstrukturer som etablerades i samband med en reglering på 1640-talet. Grev Turegatan och Humlegårdsgatan fick sin nuvarande sträckning under denna period. Utöver denna äldre struktur som vittnar om 1600-talets stora reglerings- och utbyggnadssatsning representerar kvarteret framför allt det sena 1800-talets stadsbyggande. Karakteristiskt för denna period är breda, trädplanterade huvudgator (Birger Jarlsplan och Sturegatan) med öppna platsbildningar (Stureplan) och en tät, enhetlig och påkostad stenstadsbebyggelse. Övriga gator (Grev Turegatan och Humlegårdsgatan) är smalare och med en enklare, mindre påkostad bebyggelse.

Det är en med avseende på struktur, material och höjd/skala relativt enhetlig bebyggelse som präglas av 1870-talets juridiska reglering av byggandet (1874 års nationella byggnadsstadga och Stockholms lokala byggnadsordning från 1876).

Ur riksintressessynvinkel är det framför allt kvarterets funktion som källa till kunskap om 1800-talets stadsbyggande och som källa till upplevelse av den täta och enhetliga stenstadsbebyggelsen som karakteriserar detta skede. Kvarteret utgör också en central del i stadsmiljön kring Stureplan, Birger Jarlsplan och Sturegatan. Med tiden har även handeln fått en allt större betydelse inom kvarteret vilket manifesteras genom uppförandet av Sturegallerian på 1980-talet.

Fastigheten Sperlingens backe 27 har ett *stadsbyggnads- och arkitekturhistoriskt värde* och berättar om den anonyma, relativt småskaliga bebyggelsen från 1870-talet som tillkom genom relativt blygsam, men dock spekulativ, och som både stilmässigt och volymmässigt skiljer sig från bebyggelsen från 1880- och 90-talet. Dessa byggnader var en gång talrika på Östermalm, men har till stor del rivits eller förändrats. Sperlingens backe 27 är ett mycket tydligt, typiskt och välbevarat exempel på 1870-talsbebyggelse och bevarar både fasader och många delar och detaljer i interiören.

Upplevelsevärden

Fastigheten har ett *arkitektoniskt värde* som en typisk representant för stadens relativt småskaliga bebyggelse från 1870-talet med rikt utsmyckade putsfasader i nyrenässansstil.

Den har ett *miljöskapande värde* tillsammans med övrig småskalig stenstadsbebyggelse vid den smala Grev Turegatan. Den välbevarade putsfasaden har ursprungliga fönster och tidigt tillkomna skyltfönster ger ett autentiskt äldre intryck.

De bevarade delarna och detaljerna i butiksinteriörerna har ett *miljöskapande värde*. Den stora mängden bevarade delar och detaljer i interiörerna har ett *miljöskapande värde* för de enskilda hyresgästerna även om det ursprungliga sammanhanget till största delen har gått förlorat.

Till höger: Välbevarade detaljer i fastigheten.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Värdebärande byggnadsdelar och detaljer

Exteriör

- Rikt ornamenterad gatufasad i puts.
- Enkel putsad gårdsfasad med takfotslist
- Sockel av granit
- Ursprungliga fönster
- Skyltfönster från 1899
- Flackt plåttak
- Ursprungliga takkupor

Interiör

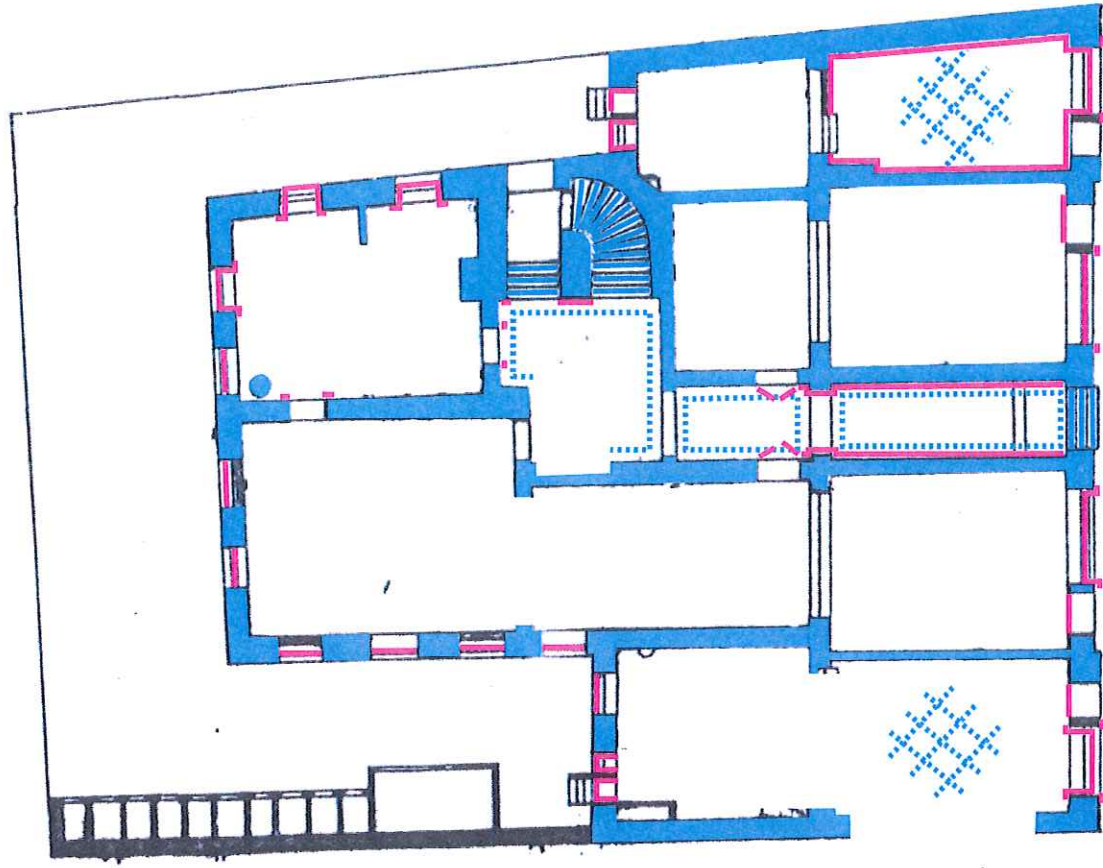
- Portgång och trapphus
- Tidig lägenhetsplanlösning mot gården på 1-3 trappor. samt vind
- Glastak i butik
- Stuckaturer, ursprungliga och från 1899
- Ursprungliga fönstersnickerier
- Äldre snickerier i lägenheterna
- Kakelugnar

På de planritningar som följer efter detta stycke är de kulturhistoriskt värdefulla detaljerna markerade. Rött visar organiskt material så som trä, i det här fallet exempelvis snickerier och smygpaneler. Blått står för oorganiskt material så som sten och tegel, i det här fallet till exempel ursprungliga vägglägen, detaljer i gips eller stuckatur. Grönt markerar metall, vilket kan avse utsmyckningar eller hissar. Till höger om planritningen återfinns en beskrivning av de kulturhistoriskt värdefulla detaljerna specifika för våningen. Överkryssade utrymmen har ej inventerats.

Ursprunglig vindskupa och ursprungligt vindrum

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Kulturhistoriskt värdefulla delar och detaljer

Röd - Organiskt material så som trä
Blå - Organiskt material så som sten
Grön - Metall

Bottenvåning

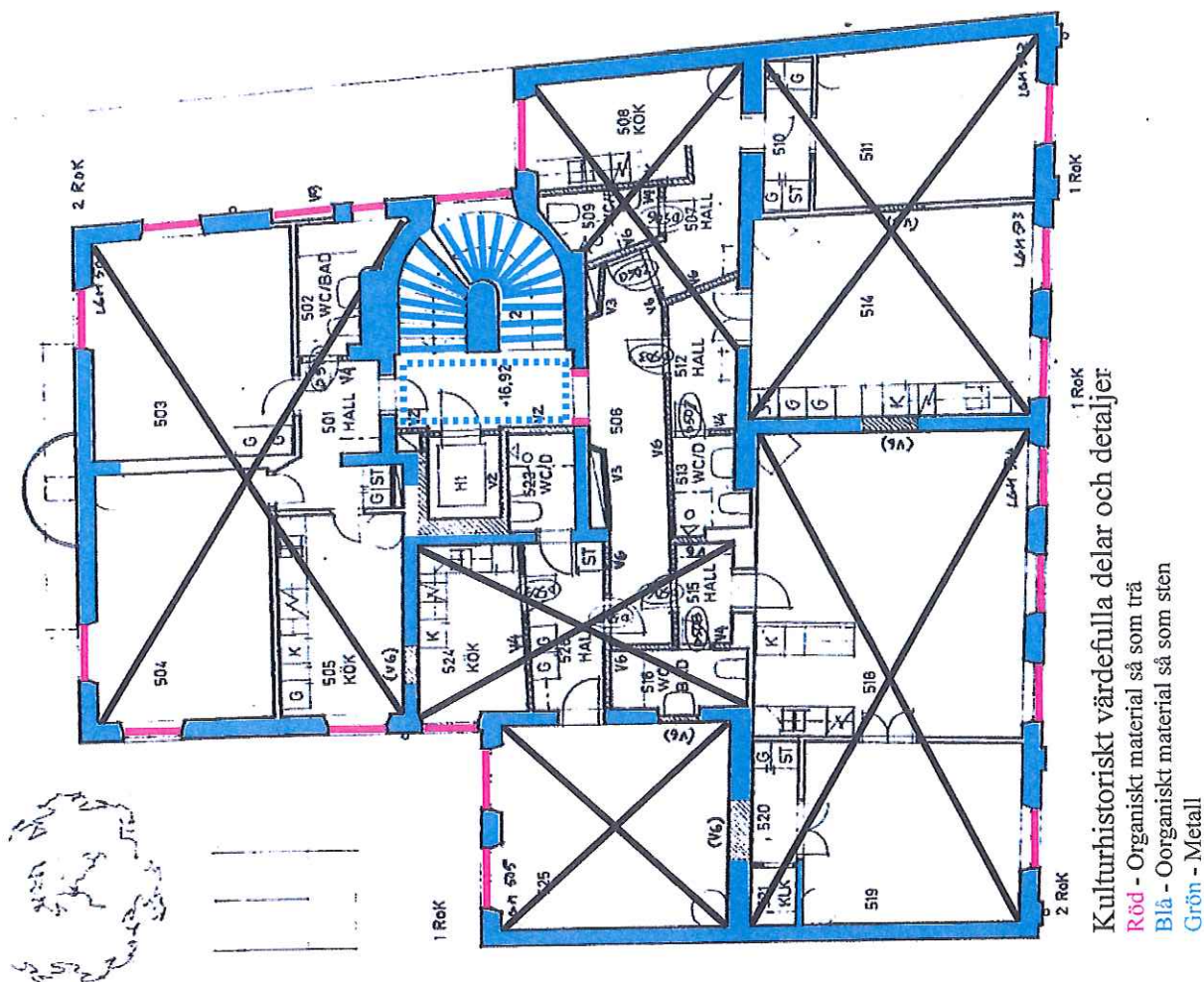
De fyra butikerna har bevarad planlösning från 1899. De två mindre butikerna bevarar invändiga fönstersnickerier och de tidstypiska glastaken. Den södra butikslokalen har öppnats upp mot grannfastigheten. Den största butikslokalen med flera rum mot gården har helt moderniserade försäljningslokalerna men i dess lagerutrymmen finns bevarade fönstersnickerier och en kakelugn från 1899.

Portgången och trapphuset bevarar delar av sin ursprungliga utformning, men genom moderniserade ytskikt har den förloprat det mesta av den ursprungliga karaktären. Det ursprungliga rutiga marmorgolvet har ersatts med ett rutigt klinkergolv. Klinker utgör även golvlister, utom närmast porten där en äldre profilerad list finns kvar. Portgångens klimatiserande dörrpartier är borttagna och i bakre delen av huset har byggts soprum. I anslutning till trapphuset finns en hiss från 1987. Trapploppet bevarar ursprunglig utformning.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Våning 1

Bostadsvåningarna på 1, 2 och 3 trappor fick vid ombyggnaden 1899 samma planlösning. Även vid ombyggnaden 1987 behandlades de tre våningsplanen på samma sätt. Lägenheten mot gården bevarades i stort sett intakt medan den stora lägenheten mot gatan delades upp i fyra studentlägenheter. Vid inventeringen har det inte varit möjligt att komma in i lägenheterna på 1 tr. men allt tyder på att den behandlats lika som våningarna på 2 och 3 trappor.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

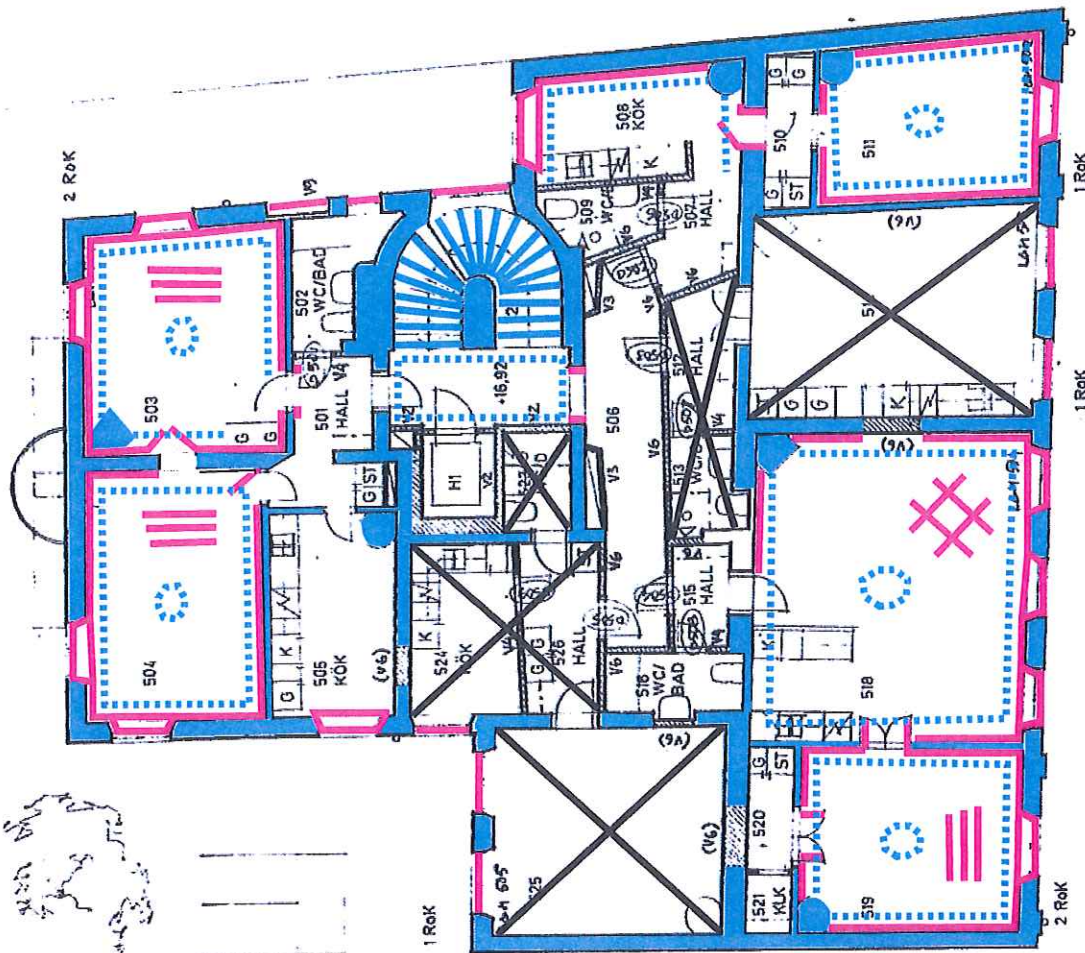

Våning 2

Bostadsvåningarna på 1, 2 och 3 trappor fick vid ombyggnaden 1899 samma planlösning. Även vid ombyggnaden 1987 behandlades de tre våningsplanen på samma sätt. Lägenheten mot gården bevarades i stort sett intakt medan den stora lägenheten mot gatan delades upp i fyra studentlägenheter.

Vilplanet har modernt rutigt klinkergolv, ursprungligt gipsat tak med kraftigt listverk och bevarar en tidigare dörröppning, nu passage, in till ännu en hall med dörrar till de mindre studentlägenheterna. Passagen har nischpanel med halvfryska fyllningar och profilerade foder samt stucktaket med sitt kraftiga listverk. Den 1987 tillkomna hallen är helt renons på äldre delar och består av enklastänkbara linoleumgolv, slätt tak, släta dörrar och oprofilerade lister.

Den sentida ombyggnaden har bevarat delar och detaljer som snickeriet, stuckatur och kakelugnar i alla större boningsrum, medan byggnadens mindre utsmyckade inre har genomgått både planlösningsändringar och tappat sin äldre utformning.

Kulturhistoriskt värdefulla delar och detaljer

Röd - Organiskt material så som trä

Blå - Organiskt material så som sten

Grön - Metall

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Nyréns Arkitektkontor

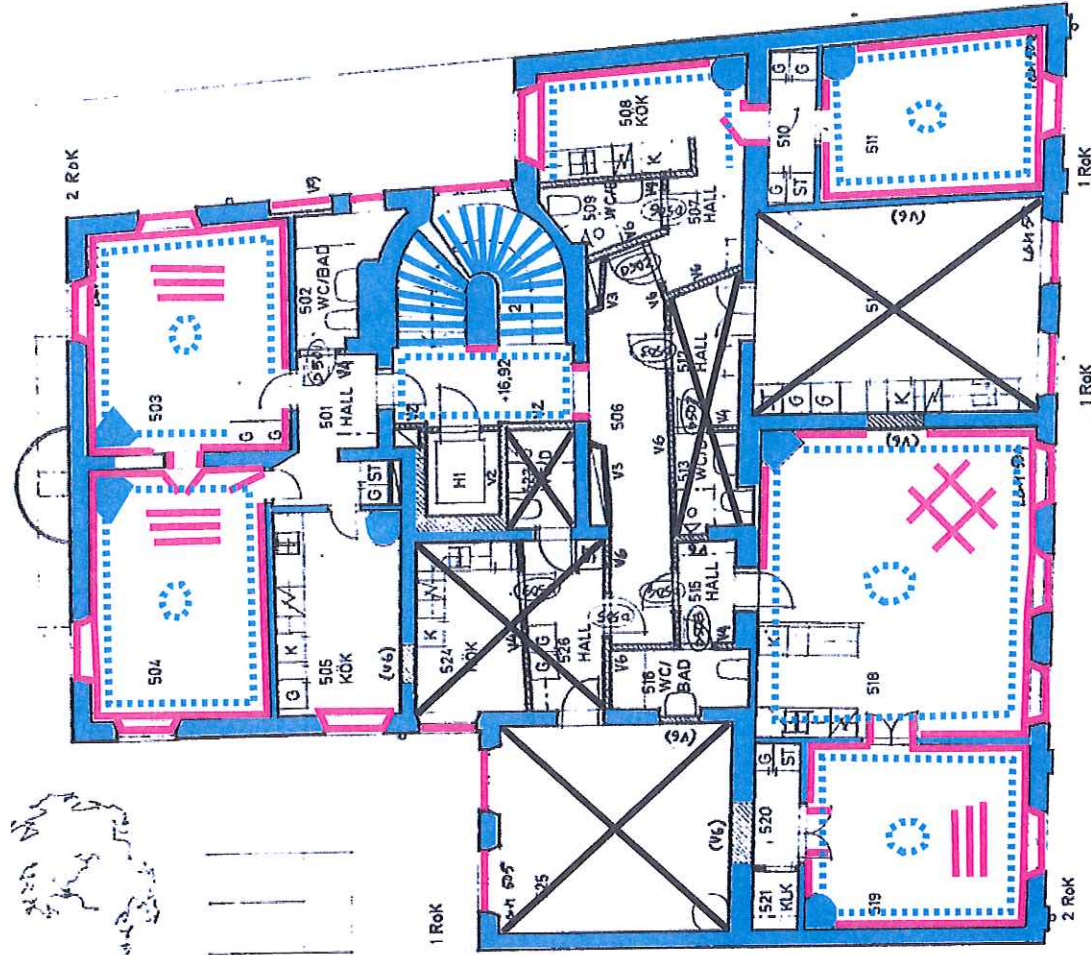
Våning 3

Bostadsvåningarna på 1, 2 och 3 trappor fick vid ombyggnaden 1899 samma planlösning. Även vid ombyggnaden 1987 behandlades de tre våningsplanen på samma sätt. Lägenheten mot gården bevarades i stort sett intakt medan den stora lägenheten mot gatan delades upp i fyra studentlägenheter.

Vilplanet har modernt rutigt klinkergolv, ursprungligt gipsat tak med kraftigt listverk och bevarar en tidigare dörröppning, nu passage, in till ännu en hall med dörrar till de mindre studentlägenheterna. Passagen har nischpanel med halvfranska fyllningar och profilerade foder samt stuktaget med sitt kraftiga listverk. Den 1987 tillkomna hallen är helt renons på äldre delar och består av enklast tänkbara linoleumgolv, slätt tak, släta dörrar och oprofilerade lister.

Den sentida ombyggnaden har bevarat delar och detaljer som snickerier, stukatur och kakelugnar i alla större boningsrum, medan byggnadens mindre utsmyckade inre har genomgått både planlösningsändringar och tappat sin äldre utformning.

Den på planen markerade stjämparketten från 1899 ligger dold men bevarad under ett modernt laminatgolv

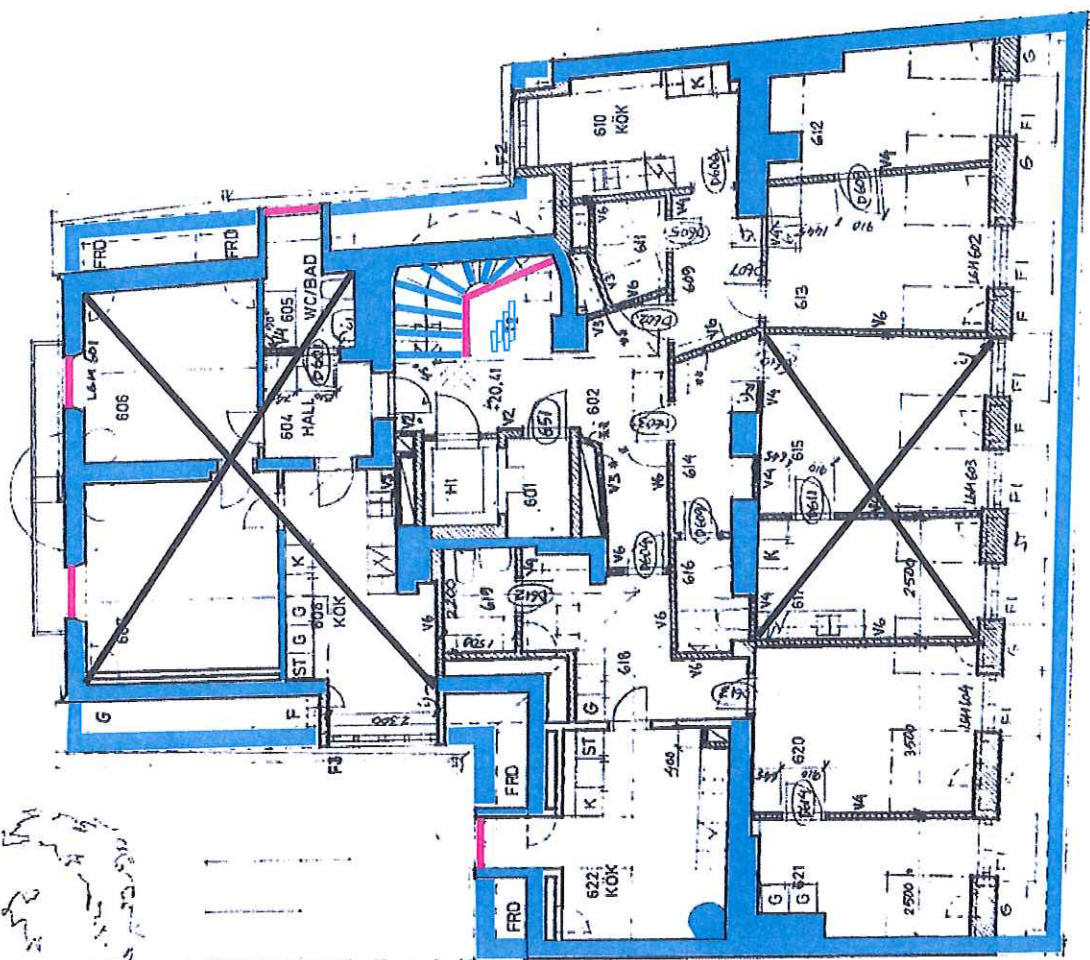
Kulturhistoriskt värdefulla delar och detaljer

- Röd - Organiskt material så som trä
- Blå - Organiskt material så som sten
- Grön - Metall

Vindsvåning

De ursprungliga små lägenheterna på vinden är bevarade medan delen med vindsförråd har inretts till studentrum. I en av lägenheterna finns en kakelugn men i övrigt få äldre detaljer. Den större lägenheten mot gården har inte kunnat inventeras. I de år 1987 tillkomna studentrummen syns de ursprungliga tegelmurarna.

Kulturhistoriskt värdefulla delar och detaljer

- Röd - Organiskt material så som trä
- Blå - Organiskt material så som sten
- Grön - Metall

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Nyréns Arkitektkontor

Källförteckning

Arkiv

Stockholms stad, Stadsbyggnadsnämnds arkiv (BNA) - bygglovsritningar och byggnadshandlingar

Stockholms stadsmuseum (SSM) - äldre fotografier, stadsdelsinventeringar 1970-tal, byggnadsinventering 1986.

Tryckta källor och litteratur

Andersson, Karin & Hildebrand, Agneta (1988). *Byggnads-
arkeologisk undersökning: det murade huset*. 2., rev. uppl.
Stockholm: Informationsenheten, Riksantikvarieämbetet.

Unnerbäck, R. Axel (2002). *Kulturhistorisk värdering av be-
byggelse*. 1. [uppl.] Stockholm: Riksantikvarieämbetets förl.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning